

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Elementarna športna vzgoja

PRIMERJAVA GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU SLOVENSKEGA IN NEMŠKEGA KURIKULUMA ZA VRTCE

DIPLOMSKO DELO

MENTOR:

prof. dr. Mateja Videmšek

RECENZENT:

prof. dr. Damir Karpljuk

KONZULTANT:

izr. prof. dr. Jože Štihec

Avtorica dela: TEJA KERSNIK

Ljubljana, 2011

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici prof. dr. Mateji Videmšek za strokovno sodelovanje, potrpežljivost ter prijazno pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se tudi mami in očetu, ki sta mi omogočila študij na želeni fakulteti.

Ključne besede: predšolski otroci – kurikulum za vrtce – Nemčija – Slovenija – gibanje

PRIMERJAVA GIBALNIH/ŠPORTNIH DEJAVNOSTI V OKVIRU SLOVENSKEGA IN NEMŠKEGA KURIKULUMA ZA VRTCE

Teja Kersnik

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2011

Specialna športna vzgoja, Elementarna športna vzgoja

Število strani: 58

Število tabel: 10

Število slik: 8

Število virov: 24

IZVLEČEK:

V diplomskem delu smo med seboj primerjali slovenski ter nemški sistem vrtcev z vidika športne vzgoje. Najprej smo se posvetili slovenskemu kurikulumu ter standardom, nato pa smo opisali še nemški kurikulum. Na koncu smo primerjali nemški ter slovenski sistem.

Kurikulum predstavlja osnovni dokument o izobraževalnem sistemu za vrtce. Vsem delavcem v vzgoji in izobraževanju daje strokovno podlago za njihovo delo. Poudarek daje celoti interakcij in izkušenj ter vključuje številne pogoje in ovire, ki omogočajo in onemogočajo uresničevanje tako zapisanega kurikulumu, kot tudi široko polje t. i. prikritega kurikulumu.

Nemčija je država, sestavljena iz zveznih dežel. Dežele se na različnih področjih med seboj močno razlikujejo, zato smo se v našem diplomskem delu posvetili le deželi Severno Porenje-Vestfalija. Nekateri podatki pa zajemajo le mesto Bochum.

Diplomsko delo bo v pomoč vsem, ki jih zanima primerjava slovenskega in nemškega sistema vrtcev kot podlaga za nadaljnje primerjave in vsem, ki bodo med seboj primerjali druge države na področju vrtcev.

Key words: preschool children – curriculum – Germany – Slovenia - movement

Comparison of sport activities between Slovenian and German preschool curriculum

Teja Kersnik

University of Ljubljana, Faculty for sport, 2011

Special sport education, Elementary sport education

Number of pages: 58

Number of tables: 10

Number of pictures: 8

References: 24

Abstract:

In our seminar paper we have compared sport activities in Slovenian and German preschool system. First we have paid attention to Slovenian curriculum and then looked into German curriculum. Then we have described and compared the two.

Curriculum for preschool is a national paper which is based on analysis, proposals and solutions which have framed the concept and system in preschool.

Germany is a country, divided into counties. These counties have different systems in different areas and because of that fact we have only concentrated on county Westphalia. Some of the data only includes town Bochum.

This seminar paper will be helpful to anyone who is interested in comparison between Slovenian and German preschool system and also as a basis for future comparison between preschool systems in other countries.

KAZALO

1 UVOD	8
1.1 VPLIV GIBALNE DEJAVNOSTI NA ZDRAVJE OTROKA.....	9
1.2 RAZVOJ OTROKA.....	11
1.2.1 TELESNI RAZVOJ OTROKA	11
1.2.2 KOGNITIVNI RAZVOJ OTROKA.....	13
1.2.3 ČUSTVENO-SOCIALNI RAZVOJ.....	14
1.2.4 GIBALNI RAZVOJ OTROKA	16
1.3 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK.....	17
1.3.1 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROKA DO 3. LETA STAROSTI.....	17
1.3.2 PRIMERI DEJAVNOSTI OTROK OD 1. DO 3. LETA.....	18
1.3.3 OTROCI OD 3. DO 6. LETA.....	19
1.3.4 PRIMERI DEJAVNOSTI OTROK OD 3. DO 6. LETA.....	20
1.3.5 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROKA OD 3. DO 6. LETA STAROSTI	21
1.4 KURIKULUM ZA VRTCE	25
1.4.1 KAJ JE KURIKULUM?.....	25
1.4.2 VRSTE KURIKULUMOV	26
1.5 VLOGA ODRASLIH	27
1.6 DELO ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCU.....	28
2 METODE DELA.....	30
3 RAZPRAVA	31
3.1 VRTCI V SLOVENIJI.....	31
3.1.1 GIBANJE (Slovenski kurikulum za vrtce).....	31
3.1.2 CILJI Z VIDIKA RAZVIJANJA GIBALNIH SPOSOBNOSTI	32
3.1.3 CILJI Z VIDIKA USVAJANJA RAZLIČNIH ZNANJ.....	32
3.1.4 ČUSTVENO-SOCIALNI CILJI	33
3.1.5 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK	33
3.1.6 ŠPORTNI PRIPOMOČKI IN IGRALA	34
3.1.7 NEKATERE OBLIKE DEJAVNOSTI V VRTCU	36
3.2 VRTCI V NEMČIJI.....	38
3.3 PRIMERJAVA MED SLOVENSКИM IN NEMŠKIM PREDŠOLSКИM SISTEMOM	40
4 SKLEP	54
5 VIRI	56

KAZALO TABEL

Tabela 1.....	40
Tabela 2.....	41
Tabela 3.....	41
Tabela 4.....	43
Tabela 5.....	44
Tabela 6.....	44
Tabela 7.....	45
Tabela 8.....	46
Tabela 9.....	52
Tabela 10.....	53

KAZALO SLIK

<i>Slika 1</i>	47
<i>Slika 2</i>	47
<i>Slika 3</i>	48
<i>Slika 4</i>	49
<i>Slika 5</i>	49
<i>Slika 6</i>	50
<i>Slika 7</i>	51
<i>Slika 8</i>	51

1 UVOD

V predšolskem obdobju je otrokov organizem najbolj dovzeten za vplive iz okolja, prav to pa vpliva na razvoj njegove osebnosti. Strokovnjaki so ugotovili, da vsega tistega, kar otrok zamudi v zgodnjem otroštvu, kasneje žal ne more več nadoknaditi. Zato je ena temeljnih nalog vrtca, da otrokom vsakodnevno omogoči in jih spodbuja, da z različnimi dejavnostmi v prostoru in na prostem spoznavajo in razvijajo gibalne ter druge sposobnosti (Videmšek in Visinski, 2001).

Otrok začne postopoma usvajati osnovne prvine športnih zvrsti in si razširjati znanje tudi na drugih področjih. Z različnimi dejavnostmi spoznava pojave v vsakdanjem življenju, ohranja in krepi zdravje, seznanja se z lepoto narave in z naravovarstvenim ravnanjem.

V predšolskem obdobju so posamezna področja otrokovega razvoja – telesno, gibalno, spoznavno, čustveno in socialno – tesno povezana. Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njegovega telesa, zaznavanja okolja in izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi ter gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah.

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Gibanje daje otroku občutek ugodja, varnosti in veselja. Otrok raziskuje, spoznava in dojema svet okrog sebe (Videmšek in Visinski, 2001).

Igra in gibanje sta naravni potrebi otroka, še posebej v predšolskem obdobju in v prvih letih šolanja. V tem obdobju predstavlja igra tudi osnovno obliko in vsebino dejavnosti, s katero učenec razvija ne le gibalne in funkcionalne sposobnosti, temveč tudi spoznavne ter se navaja na delo v skupini in spoštovanje različnih pravil.

Predšolska leta so obdobje prehoda, ko otroci postanejo manj odvisni od staršev in se vse bolj zanašajo nase. Ker obožujejo odrasle, se vseeno trudijo, da bi jih ubogali. Med tretjim in petim letom starosti se otroci selijo iz sveta pravljic v resnični svet. Predšolski otroci postanejo

bolj racionalni misleci, ki že znajo slediti navodilom in pravilom. Pričenjajo tudi razumevati koncept posledic – ta sprememba jih pripravlja na naloge, ki so pred njimi (Gavin idr., 2007).

Telesni razvoj vpliva tudi na druga področja otrokovega razvoja. Otrok, ki gibalno ni dovolj razvit, lahko ima probleme tudi na drugih področjih.

Danes je tempo razvoja popolnoma drugačen, kot je bil nekoč in vedno pogostejši je sedeči način življenja. V šoli otroci presedijo celo dopoldne, nato pa doma nadaljujejo s sedenjem pred računalnikom ali televizijo. Gibanja kot načina sproščanja v večini sploh ne poznajo več. Seveda obstajajo otroci, ki ves prosti čas preživijo v naravi in v gibanju. To so predvsem otroci s podeželja. V mestih se prepogosto dogaja, da starši otrokom prepovedo igranje na dvoriščih, saj naj bi bila tovrstna dejavnost prenevarna. Žal pa »starši še vedno velikokrat mislijo, da se bodo njihovi otroci razvili kar sami po naravnih zakonih, ki silijo otroka, da se giblje« (Trdina, 1979, str. 7).

1.1 VPLIV GIBALNE DEJAVNOSTI NA ZDRAVJE OTROKA

Sodobna družba želi biti človeku z vsakim dnem bolj prijazna, vendar pa mu na nek način z vsakim dnem bolj škodi. Dandanes smo pozabili, da sta gibanje in šport za človeka pomemben vir zdravja. Sodelovanje v različnih športnih zvrsteh lahko pospešuje in povečuje socialno integracijo in spoštovanje okolja, kar ima vse večji pomen med mladimi, predvsem v državah razvitega sveta. Aktiven življenjski slog ima obilo koristi, ki so posredne ali pa neposredne, za zdravje mladih ljudi. Te koristi so (Videmšek in Pišot, 20017):

- preprečevanje prekomerne telesne teže,
- omogočanje pogojev za oblikovanje močnejših kosti, zdravih sklepov in učinkovitega delovanja srca,
- vzdrževanje in krepitev duševnega zdravja in pozitivne samopodobe,
- vzpostavljanje trdnih temeljev zdravega življenjskega sloga, ki ga je mogoče nadaljevati oziroma obdržati v odraslem življenjskem obdobju.

Gibalna dejavnost je eno najpomembnejših področij v otrokovem razvoju. Z ustreznimi gibalnimi dejavnostmi si otrok poleg gibalnih in funkcionalnih sposobnosti razvija tudi

spoznavne, socialne in čustvene sposobnosti ter lastnosti. Z različnimi dejavnostmi pridobiva zaupanje v svoje telo in gibalne sposobnosti, si s tem gradi ustrezno predstavo o sebi, se potrjuje in si ustvarja čustveno vez z okoljem. Potreba po gibanju je otrokova primarna potreba in ko obvladuje svoje telo, občuti veselje, ugodje, varnost, pridobi občutek samozaupanja in samozavesti (Videmšek in Pišot, 2007).

Z različnimi dejavnostmi, zlasti z elementarnimi igrami, otrok spozna smisel in pomen upoštevanja pravil igre, pomen sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti (Videmšek in Pišot, 2007).

Postopoma začne spoznavati in usvajati osnovne prvine različnih športnih zvrsti in si razširjati znanja z drugih področij.

Glede na pomen, ki ga ima gibanje v otrokovem razvoju, je nujno že v rani mladosti ustvariti pozitiven odnos do gibalnih dejavnosti. V tem obdobju imajo ključno vlogo starši oziroma družina, zato je pomembno, da starši omogočijo svojemu malčku, da skozi igro razvija gibalne sposobnosti in postopoma usvoji športno dejavnost kot trajno vrednoto, ki mu bo pomagala ohranjati zdravje in ga bo vse življenje sproščala psihičnih napetosti.

Športna aktivnost otrok ima pomembno vlogo pri spoznavanju sveta in pri učenju različnih vlog, ki jih otrok spozna preko igre, zato lahko rečemo, da je šport ustrezno socializacijsko sredstvo. Zelo pomembno je zavedanje staršev o pomenu predšolske športne vzgoje, še posebno pa aktivno vključevanje in sodelovanje z otroki pri športnih dejavnostih, saj daje staršem več možnosti, da svoje otroke navajajo na športno življenje tudi zunaj določenega programa vadbe.

Otrokovo doživljanje in dojemanje sveta temelji na informacijah, ki izvirajo iz njihovega telesa, zaznavanja okolja in izkušenj, ki jih pridobi z gibalnimi dejavnostmi in gibalno ustvarjalnostjo v različnih situacijah.

Otrok z različnimi dejavnostmi v zaprtem prostoru in na prostem razvija gibalne in funkcionalne sposobnosti ter postopno zaznava in usvaja osnovne prvine različnih športnih zvrsti.

Šport v kakršni koli obliki je v sodobni družbi vedno bolj potrebna sestavina zdravega načina življenja odraslih, zato je samoumevno, da mora biti gibanje oziroma šport tudi nujna sestavina zdravega načina življenja otrok od rojstva naprej. Otroci morajo že v rosnih mladosti dobiti dovolj spodbud za razvoj svojih gibalnih spretnosti, če jih ne, se običajno tudi v poznejših starostnih obdobjih v športu držijo ob strani. Zato je obdobje pred vstopom v šolo največkrat odločilnega pomena za poznejši pozitiven odnos do ukvarjanja s športom (Kristan 1997, v Videmšek, Drašler in Pišot, 2003).

1.2 RAZVOJ OTROKA

1.2.1 TELESNI RAZVOJ OTROKA

Otrok je posebno bitje s svojim ustrojem, z drugačno zgradbo celic, tkiv in notranjih organov. Drugačno je tudi delovanje organov. Razlika med otrokom in odraslim je v zgradbi kosti in mišičja, hitrejša je delovanje dihal in srčno-žilnega sistema; po otroškem telesu kroži manjša količina krvi (Videmšek, Berdajs, Karpljuk, 2003).

Telesni razvoj zajema anatomske in fiziološke procese oz. celo vrsto sprememb v razmerju, strukturi in obliki, do katerih pride v posameznikovem razvoju. Telesni razvoj predstavlja spremembe v kompleksnosti strukture in oblike. Prvi proces imenujemo rast, drugega pa diferenciacija. Vzrok za prvi pojav je rast celic, za drugega pa različen razvoj teh celic (Horvat in Magajna, 1989). Na razvoj višine pri otroku ne vpliva le organska konstitucija, marveč tudi okolje, zdravstveno stanje, letni čas. Pozitivno pa vpliva tudi mirno in urejeno življenje, ki ne moti njegovega biološkega ritma.

Po koncu prvega leta se rast upočasni, ker otrok porabi veliko energije za gibanje, hojo, lazenje, plazenje.

Telesna teža, višina

Novorojenčki so v povprečju težki 3,5 kg, v dolžino pa merijo 50 cm. Do šestega meseca se porodna teža podvoji, do enega leta pa potroji. Dojenček v tem času zraste za 20 do 30 cm. Poveča se velikost možganov, ki obsega dve tretjini odraslih. Do drugega leta je trup zamaščen, okrogel, mišice se razvijajo počasi, dlani in stopala pa zelo hitro. Do sedmega leta nato otrok pridobiva približno tri kilograme na leto in okrog sedem centimetrov v višino. Na telesno višino vplivajo poleg organske konstitucije še številni dejavniki: dednost, okolje, prehrana, urejenost življenja, zdravstveno stanje, letni čas ter duševni dejavniki. Pomembno je torej mirno in urejeno življenje, ki ne moti otrokovega biološkega ritma.

Kosti

Kosti so ob rojstvu še iz hrustanca in pričnejo že ob prvem letu rojstva kosteneti. Rast kosti, zahteva ustrezno prehrano, da se lahko pravilno dokonča proces upogibanja hrbtenice, ki zdaj ni več ravna, temveč počasi dobiva značilno obliko S. Zlasti izrazite postajajo krivine hrbtenice okrog šestega leta. Tudi kite niso posebno čvrste, zato je otrok zelo gibčen.

Pri dojenčku prevladuje glava, trup je precej okrogel in obložen z maščobami, mišičevje je slabo razvito in okončine so nežne v primerjavi s trupom. Okoli šestega leta pa se pričnejo krepiti okončine in glava izgublja svojo nesimetričnost v primerjavi z ostalimi deli telesa. Otroci postanejo bolj suhi in postopoma izgubljajo večino maščobnega tkiva, ki so ga imeli naloženega v telesu. Okoli šestega leta se prične še en zelo pomemben proces v telesnem razvoju – zamenjava mlečnih zob. Med okostji otrok obstajajo razlike, kar pomeni, da se nekaterim okostje razvije hitreje kot drugim. Deklice v razvoju okostja dosledno prehitevajo dečke in okrog desetega leta se med seboj že očitno razlikujejo (Horvat in Magajna, 1989).

Mišice

Dojenčki imajo le 20 % mišične mase glede na telesno težo. Mišična vlakna dojenčkov so nediferencirana, s prvimi poskusi sedenja, stoje, hoje pa se začne povečevati delež počasnih mišičnih vlaken. Otroci imajo zelo majhen mišični tonus.

Srce

Delovanje srčno-žilnega sistema je pri otrocih boljše kot pri odraslih. V prvih letih je dihanje diafragmalnega tipa (plitko in hitro), z leti pa se frekvenca dihanja zmanjša. Med tretjim in sedmim letom starosti se razvije kombinirani prsni in trebušni način dihanja. Srčni utrip pri šestletnem otroku znaša le še 85 do 105 udarcev na minuto. Poudariti pa je potrebno, da je pri predšolskem otroku srčni utrip zelo spremenljiv, ker se lahko hitro duševno vzburi ali pa mu utrip poskoči ob malo večjem telesnem naporu. Otroci pa sicer sami sebi najbolj določajo obseg in intenzivnost vadbe in odmora.

1.2.2 KOGNITIVNI RAZVOJ OTROKA

Razvoj, ki vključuje intelektualne procese, kot so zaznavanje, predstavljanje, presojanje, sklepanje, spomin, govor in reševanje problemov, ki omogočajo mišljenje, odločanje in učenje. Otrok ne sprejema sporočil le iz zunanjega okolja, temveč tudi iz svojega organizma.

Kognitivni razvoj poteka pod vplivom mnogih dejavnikov. Najpomembnejši so biološko zorenje, izkušnje iz okolja, socialna transmisija in uravnoteženost (Horvat, 1983, v Videmšek in Pišot, 2007).

Poznamo mnogo teorij, ki se ukvarjajo s preučevanjem kognitivnega razvoja. Najbolj znana teorija pa je Piagetova teorija kognitivnega razvoja (Videmšek in Pišot, 2007). Razdeljena je na štiri stopnje:

- Senzomotorična stopnja: traja do drugega leta starosti. Zanj je značilno, da otrok spoznava in razumeva svet prek gibalnih in zaznavnih dejavnosti.
- Predoperativna stopnja: deli se na obdobji simboličnega in intuitivnega mišljenja. Značilna je za otroke od drugega do sedmega leta starosti. V tem obdobju pride do kakovostne spremembe mišljenja v smislu rabe simbolov.
- Konkretnooperativna stopnja: povprečno traja do dvanajstega leta starosti. Otrok je že sposoben logičnega razmišljanja, vendar le na konkretni ravni.
- Formalnooperativna stopnja: traja od dvanajstega do petnajstega leta. Za to stopnjo je značilno abstraktno in hipotetično mišljenje.

»V razvoju se spreminjajo miselne sheme, ki se iz motoričnih akcij postopoma spremenijo v mentalne operacije. Miselne strukture se spreminjajo zaradi adaptacije, ki poteka v interakciji z okoljem« (Videmšek in Pišot, 2007).

1.2.3 ČUSTVENO-SOCIALNI RAZVOJ

Sto dva različna razvoja, ki sta med seboj zelo tesno povezana, zato ju pogosto obravnavamo skupaj.

Otrokova čustva se razlikujejo od čustev odraslih. Največkrat so enostavna in jih otrok izraža brez zavor. Odrasli večkrat ne razumejo otrokovih čustvenih izlivov ter ga v jezi pogosto kaznujejo. S takim ravnanjem starši zrahljajo vez z otrokom. Čim je otrok starejši opažamo več različnih čustev, torej takih, ki jih srečamo pri odraslih. Čustva lahko nastanejo kot rezultat učenja, lahko pa tudi kot rezultat zorenja. Učenje in zorenje se pri razvoju čustev med seboj prepletata, zato je težko določiti, kaj je pri čustvih rezultat učenja in kaj zorenja.

Značilnosti otroških čustev:

- Čustva so površinska; javljajo se brez nadzora; lahko jih je odkriti tudi takrat, ko jih otrok želi skriti;
- Pri otrocih pridejo čustva pogosteje do izraza kot pri odraslih. Otroci se pogosto jokajo, jezijo in veselijo.
- Otrokova čustva so zelo intenzivna, še posebej ko gre za strah, jezo in veselje.

Otrok najprej pozna odrasle in z njimi vzpostavi socialni stik. To je razumljivo, saj ga odrasli negujejo. Šele kasneje stopa v stik z otroki.

Pri otrocih v prvem in drugem življenjskem letu je Bühlerjeva opredelila tri tipe socialnega obnašanja:

1. Socialno, slepo obnašanje: socialno slep otrok, se v prisotnosti drugega otroka obnaša, kot da je sam. Drugega otroka gleda brez čustev, zabava se sam s seboj. Drug otrok ga ne zanima.

2. Socialno odvisno obnašanje: na socialno odvisnega otroka močno vpliva vse to, kar dela drugi otrok. Ta ga spodbuja ali ovira. Obnašanje otroka je odvisno od prisotnosti drugega otroka.
3. Socialno neodvisno obnašanje: socialno neodvisen otrok se zaveda prisotnosti drugega otroka, vendar drugi otrok ne vpliva nanj.

Pravilen socialni razvoj je odvisen od socialnega okolja. V okolju obstajajo nekateri dejavniki, ki zelo pomembno delujejo na otroka: družbena ureditev, družina, predšolske ustanove, šola... (Toličič, 1977).

Otrokovo občutenje telesa, lahkota in učinkovitost, s katero se giblje, imajo pomembno vlogo pri izbiri dejavnosti, ki se jih bodo otroci udeleževali. Če otrok dobro obvladuje svoje telo in gibanje, bo to okrepilo njegovo pozitivno pojmovanje samega sebe in obratno – otroci, ki so neuspešni v raznih gibalnih dejavnostih, imajo pogosto negativno podobo o samem sebi. Zato moramo otroke vključiti v razvojno ustrezne gibalne dejavnosti, torej v tiste, ki omogočajo največji možni uspeh (Uršič, 2001).

V predšolskem obdobju se pojavljajo tudi naslednje oblike obnašanja (Doupona, 2007):

- Negativizem, ki se javlja kot rezultat agresivne uporabe discipline, in sicer prvič okoli 18. meseca, najmočneje pa med tretjim in šestim letom. Kaže se kot fizični odpor in trma.
- Rivalstvo.
- Agresivnost je najbolj izrazita med četrtem in šestim letom, kot fizičen napad (na otroka, vzgojitelja, igrače ...) ali pa kot verbalni napad. Vzroki za agresivno obnašanje otrok so: nezainteresiranost staršev, iskanje pozornosti, želja po izkazovanju moči, ljubosumje, identifikacija z agresivnim odraslim ali otrokom, emocionalna napetost, stres.
- Prepir je pogost pri otrocih med tretjim in četrtem letom. Do prepira najpogosteje pride zaradi obrambe lastništva, ki ga otrok noče deliti z drugimi. S tem so povezani tudi rivalstvo, sebičnost in izrazita želja po socialnem obravnavanju.

V predšolskem obdobju pa je opazno tudi:

- sodelovanje,
- prijateljstvo,
- simpatija,
- sočutje.

1.2.4 GIBALNI RAZVOJ OTROKA

Gibalni razvoj je najbolj izrazita oblika in funkcija psihofizičnega razvoja, ki se prične že v predporodni dobi in se stalno izpopolnjuje. Še posebno je človekov gibalni razvoj izrazit v prvih treh letih življenja. Že v prvih dveh letih doseže otrok take gibalne zmožnosti, ki jih ni sposobno nobeno drugo živo bitje in se kažejo v pokončni hoji. Od povsem nemočnega novorojenca, ki se sam ne more premakniti z mesta in ki ne more prijeti z roko najpreprostejšega predmeta, otrok doseže stopnjo, ko lahko sam s svojo voljo obvladuje razdalje v prostoru in po svoji volji ravna s predmeti. (Horvat in Magajna, 1989).

Pojavljanje posameznih oblik gibanja je tesno povezano s telesnim razvojem otroka, predvsem z razvojem gibalnega (lokomotornega) in živčnega sistema. Gibalni razvoj je odraz zorenja, ki določa univerzalno sosledje pojavljanja posameznih gibalnih sposobnosti v času otrokovega razvoja, ter njegovih izkušenj, ki vplivajo na hitrost osvajanja gibalnih vzorcev. Rečemo lahko, da je gibalni razvoj otroka rezultat zorenja in učenja.

Vsi otroci ne rastejo in se ne razvijajo enako, zato lahko vidimo razlike v njihovem gibalnem razvoju. Te razlike so odvisne od razvoja inteligentnosti, od zdravstvenega stanja otroka in tudi od vadbe. Otroško telo neprestano raste in se razvija v nasprotju z ustaljenim organizmom odraslega človeka. Na rast in razvoj pa v veliki meri vpliva ravno gibanje. Z rastjo in razvojem se otrokove sposobnosti večajo in tako sta rast in razvoj v nenehni odvisnosti od gibanja in obratno.

Gibalni razvoj je še posebno močan v prvih letih otrokovega življenja. Na boljši gibalni razvoj vplivajo tudi življenjske razmere: čist, raven in trd prostor, primerna obleka in obutev,

pozitiven odnos, režim, ki otroku omogoča, da se giblje po svoji želji, spontanost in sproščenost, igrače, ki ga spodbujajo h gibanju itd. Vse to je najboljša pomoč otroku, ki jo lahko nudijo starši. Razvoj gibalnih funkcij je rezultat otrokovega zorenja in učenja. Če mu primanjkuje gibanja, lahko zaostane v gibalnem razvoju.

V predšolski dobi med drugim in četrtem letom se tudi natančno polarizira, ali bo otrok levičar ali desničar. Otrok se rodi anatomske simetričen. V procesu razvoja ena stran postane prevladujoča po moči, spretnosti in hitrosti. Pri večini ljudi prevladuje desna stran; temu pravimo da so desničarji. Praksa in številne raziskave kažejo, da je levičnost pogosto povezana s čustvenimi motnjami, z nekaterimi govornimi hibami in z neuspehom pri branju.

1.3 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK

1.3.1 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROKA DO 3. LETA STAROSTI

Otrokov gibalni razvoj poteka po razmeroma ustaljenem redu, po cefalokavdalni in proksimodistalni smeri.

Cefalokavdalna smer pomeni postopen nadzor mišic od glave navzdol. Otrok najprej nadzira mišičje glave, nato vratu in ramen, trupa ter nazadnje rok in nog. Najprej torej dviga in obrača glavo, nato glavo in ramena, zatem sedi, se plazi, stoji in hodi.

Proksimodistalna smer pa govori o nadzoru mišic od centra telesa (od hrbtenice) navzven. Otrok obvlada najprej gibe trupa, nato rok in na koncu zapestja ter prstov.

Otrokov gibalni razvoj se torej začne najprej z gibi glave in poteka preko rok, zgornjega dela trupa do nog in stopal. Po štirih mesecih življenja ima glava že tako čvrst položaj, da otrok že lahko sedi v naročju. Segati začne po predmetih, ki so v dosegu njegovih rok. Prvo prijemanje je počasno, nerodno in predstavlja bolj poskus, kako predmet pred sabo prijati. Otrok se že poskuša plaziti v legi na trebuhu. Gibalni razvoj se nadaljuje prek glave in zatilja do mišic trupa. Te so sposobne opravljati gibe v različne smeri. Otrokov gibalni

razvoj je zelo opazen, ko se začne obračati okoli svoje vzdolžne osi s hrbta na trebuh in nazaj na hrbet. Z razvojem hrbtnih mišic se že dvigne v napol sedečo držo.

Okoli desetega meseca starosti otrok že sedi brez opore. Ko prek različnih oblik sedenja, opiranja in plazenja osvoji pokončno stoji, previdno začne delati prve korake. Takrat pravimo, da hodi. To ponavadi naredi med dvanajstim in štirinajstim mesecem. Takrat se zanj odpre čisto drugačen svet; svet, ki ga opazuje od zgoraj navzdol in pred seboj. Otrokova hoja je v začetku zelo negotova. Iz dneva v dan povečuje zanesljivost in nekako v osemnajstem mesecu starosti poskuša tekati. Hoji se pridružijo tudi plezanje, potiskanje, vlečenje, dviganje in metanje. Otrok postaja močnejši, spretnejši in hitrejši.

Do tretjega leta starosti uspe osvojiti vse naravne oblike gibanja, kmalu pa se jim pridružijo še druge kompleksnejše gibalne naloge (Videmšek in Visinski, 2001).

1.3.2 PRIMERI DEJAVNOSTI OTROK OD 1. DO 3. LETA

Za otroke v obdobju od enega do tretjega leta starosti, so značilne nekatere gibalne dejavnosti.

Otrok (Kurikulum za vrtce, 1999):

- izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje, meti, skoki poskoki, valjanje itn.; v zaprtem prostoru, v naravi; po različnih površinah; pod, čez, skozi različna orodja; po različnih delih telesa; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi rekviziti);
- se vključuje v dejavnosti, kjer se igra oziroma upravlja z različnimi predmeti (paličice, kroglice, vrvice, krpice itn.) in snovmi (voda, mivka, pesek itn.), ki omogočajo gibanje z rokami, dlanmi, prsti, nogami in stopali (gnetenje, nizanje, pretikanje, presipanje itn.);
- vzpostavlja oziroma vzdržuje ravnotežje na mestu in v gibanju (stoja na eni nogi; hoja po črti, vrvi, hoja po nizki klopi; vzpostavljanje ravnotežja na različnih orodjih s pomočjo – deska na vzmeteh, velika žoga ipd.; guganje, zibanje, vrtenje ipd.);

- se igra različne elementarne igre (lovljenje, skrivanje, rajanje, skupinski teki idr.; brez rekvizitov in z njimi);
- ponazarja predmete, živali in pojme; ustvarjalno se giblje ob glasbeni spremljavi; izvaja preproste plesne igre itn.;
- izvaja dejavnosti v ritmu z rokami, nogami; z različnimi rekviziti; ob glasbeni spremljavi ipd.,;
- se igra igre, ki vsebujejo osnovne načine gibanj z žogo (poigravanje, nošenje, kotaljenje, metanje, odbijanje, podajanje in lovljenje balonov, žog – različnih po velikosti, teži, obliki, materialu, barvi itn.);
- se vozi z različnimi otroškimi vozili brez pedal in s tricikli oziroma z manjšimi dvokolesi s pomožnimi kolesi;
- se igra ob vodi in z vodo (izvajanje različnih iger ob vodi in z vodo; brez rekvizitov in z njimi – uporaba malih bazenčkov, plavajočih figuric itn.);
- se igra in giblje na snegu (različne igre na snegu in s snegom, brez rekvizitov in z njimi);
- hodi v naravi (sprehodi v bližnjo okolico); vključuje se v sprostitvene dejavnosti.

1.3.3 OTROCI OD 3. DO 6. LETA

Otrokova motorika se spreminja tako hitro, da postaja gibanje spretnejše, bolj smotrno in gospodarno. Z ustreznimi gibalnimi dejavnostmi otrok ne razvija le gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, ampak tudi spoznavne, čustvene in socialne sposobnosti ter lastnosti. Poleg preprostih, naravnih oblik gibanja začnejo izvajati tudi sestavljene, kompleksnejše gibalne naloge. Seznanijo se s smučanjem, plavanjem, vozijo se s tricikli in kolesi ter se začnejo vključevati v skupinske igre.

1.3.4 PRIMERI DEJAVNOSTI OTROK OD 3. DO 6. LETA

Otroci so v obdobju od tretjega do šestega leta starosti fizično zelo aktivni. Pri gibanju so tudi uspešni.

Otrok:

- izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, lazenje, plazenje, plezanje, visenje, skoki, poskoki, meti, valjanje, potiskanje, vlečenje; v zaprtem prostoru, v naravi; po različnih površinah; pod, čez, skozi različna orodja; po različnih delih telesa; v različne smeri; z različno hitrostjo; z različnimi rekviziti);
- se igra oziroma upravlja z različnimi predmeti (kroglice, vrvice itn.) in snovmi (voda, pesek, mivka), ki omogočajo gibanje s prsti, dlanmi, rokami, nogami in stopali (gnetenje, prelivanje, presipanje, prijemanje, pretikanje itn.);
- se vključuje v dejavnosti, s katerimi razvijamo ravnotežje na mestu in v gibanju (stoja na eni nogi; hoja po črti, vrvi, hoja po klopi različnih višin in širin; vzpostavljanje ravnotežja na različnih orodjih – ravnotežna deska, krožnik, hodulje idr.; plezanje po plezalih; guganje, zibanje, vrtenje ipd.);
- premaguje ovire s podplazenjem, preplezanjem, preskakovanjem, nošenjem različnih predmetov (žoge, palice, kocke itn.);
- izvaja različne komplekse gimnastičnih vaj (brez rekvizitov in z njimi, individualno, v parih, ob glasbeni spremljavi, ob štetju ipd.);
- sodeluje v različnih elementarnih in drugih igrah (brez rekvizitov in z njimi, lovljenje, skrivanje, skupinski teki, štafetne igre, igre ravnotetja, natančnosti, hitre odzivnosti itn.);
- ponazarja predmete, živali in pojme, ustvarjalno se giblje ob glasbeni spremljavi; izvaja preproste ljudske rajalno-gibalne igre ter gibalno-glasovne, ritmične in pevske igre, izvaja preproste plesne in družabne plesne igre;
- izvaja dejavnosti v ritmu z rokami, nogami; z različnimi rekviziti; ob glasbeni spremljavi;
- izvaja različne igre, ki vsebujejo osnovne načine gibanj z žogo in baloni (poigravanje, nošenje, kotaljenje, vodenje, metanje, odbijanje, podajanje in lovljenje

balonov in žog, različnih po velikosti, obliki, teži, materialu, barvi); z različnimi deli telesa; na mestu in v gibanju; s pomočjo različnih rekvizitov;

- se igra ob vodi in v njej, tako da mu sega do prsi (različne igre z vodo; igre za prilagajanje na vodo, brez rekvizitov in z njimi, plavanje v poljubni tehniki);
- se vozi z različnimi otroškimi vozili: triciklom, skirojem in dvokolesom (v olajšanih in oteženih razmerah);
- sodeluje v različnih igrah na asfaltni površini, ledu (kotalkanje, rolanje, drsanje, hoja, drsenje in zaustavljanje; ob steni, samostojno, s pomočjo; med in pod ovirami; izvajanje različnih iger, poligonov);
- se igra in giblje na snegu in s snegom z rekviziti in brez njih;
- hodi v naravi (sprehodi v bližnjo in daljno okolico, orientacijski izleti, izleti – napor pri hoji naj presega vsakodnevno obremenitev);
- vključuje se v sprostitvene dejavnosti.

Primeri dejavnosti so odvisni od geografske lege vrtcev. Na področjih, kjer imajo pozimi sneg, bodo vrtci lahko imeli več dejavnosti na snegu in ledu kot otroci, ki teh naravnih možnosti nimajo. Podoben nasvet velja za vrtce, ki imajo v bližini možnost za igre v vodi in plavanje.

1.3.5 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROKA OD 3. DO 6. LETA STAROSTI

V predšolski dobi od tretjega do šestega leta naredi gibalni razvoj otroka silovit napredek. Otrokova motorika se spreminja zelo hitro. Gibanje postaja smotrno in gospodarno.

Hoja in tek

Čeprav triletni otrok hodi že dokaj zanesljivo, to še ni prava hoja, ker je še vedno vijugasta in negotova. Najpogostejši vzrok padcev je premajhno dvigovanje stopal. Otrok pri hoji še ni vztrajen, zato jo pogosto prekinja s čepenjem, sedenjem ...

Tek triletnika je še vedno podoben hoji, če pa otrok že steče, so to kratke razdalje. Po četrtem letu starosti postaja hoja že bolj enakomerna, tek bolj dinamičen, število padcev pa se zmanjša. V tem času otrok že lepo hodi, njegov tek pa je podoben teku odraslih. Otrok zdaj teče bolj sproščeno, prožno ter v določenem ritmu. Sposoben je hitro spreminjati smer. To je tudi obdobje, ko rad tekmuje z vrstniki.

Hoja in tek v različnih oblikah krepita mišice nog, trupa, ramenskega obroča, vplivata na pravilno oblikovanje stopalnega loka in razvijanje sposobnosti ravnotežja. S kombinacijo hoje in teka otrok razvija vzdržljivost. Hoja in tek vplivata tudi na delovanje notranjih organov, dihal prebavil in krvnega obtoka.

Skoki in poskoki

Po drugem letu starosti otrok poskuša skakati sonožno, kar mu ne povzroča večjih težav. Skače že v daljino (skok čez jarek, lužo ...), globino in višino. Skok v višino mu povzroča največ težav. Ko otrok dopolni tri leta, že skače enonožno, skoku v daljino in globino pa se pridruži tudi skok v višino, ki ga že poskuša izvajati v teku. Pri tem se pred oviro pogosto še vedno ustavi in jo prestopi. Poskakovanje in preskakovanje se razvijeta po otrokovem tretjem letu, po petem letu starosti pa otrok že brez težav skače enonožno in sonožno, na mestu ali v gibanju.

Lazenje in plazenje

Lazenje in plazenje sta prvi samostojni gibanji otroka, s katerima se premika v želeni smeri, ponavadi po 6. mesecu starosti. Triletni otrok se plazi po trebuhu, hrbtu in boku, lazi po kolenih in rokah, po vseh štirih in na ta način premaguje ovire. Lazenje in plazenje zelo ugodno vplivata na razvoj hrbtenice. Otrok razvija predvsem sposobnost koordinacije gibanja, ravnotežje in moč. Posebej se krepijo otrokove hrbtne, ramenske mišice in mišice lahti, kadar te vlečejo telo za seboj. Mišice spodnjega dela trupa, nog in stopal pa otrok krepi, kadar te potiskajo telo pred seboj. Starši ter tudi vzgojitelji bi morali otroke spodbujati k plazenju in lazenju.

Plezanje

Plezanje se pojavi že zelo zgodaj kot posebna vrsta gibanja. Še preden otrok shodi, že želi splezati na višje predmete (klop, posteljo, stol ...). Plezanje triletnika je še nezanesljivo, težave ima pri spustu. Od četrtega leta dalje ponavadi vse te težave izginejo. Otrokovo plezanje je bolj zanesljivo in pogumno. Premaguje tudi navpična plezala – različne letvenike, zvirala in plezala.

Metanje, lovljenje in zadevanje

Trileten otrok je pri dejavnostih z žogo še vedno pogosto neuspešen. Metanje in lovljenje mu povzročata težave. Pri lovljenju mu žoga velikokrat pade na tla, še posebno, če mu jo poda njegov sovrstnik. Zaradi slabo razvite sposobnosti ocenjevanja razdalje in moči meta pogosto ne zadane cilja. Otrok v tej starosti je sposoben s kotaljenjem podati žogo, čeprav je pri tem še neroden.

Štirileten otrok precej napreduje tudi pri izvajanju osnovnih dejavnosti z žogo. Pri lovljenju je skoraj vedno uspešen, v razdalji do treh metrov pogosto zadane različne cilje.

Po petem letu starosti je še uspešnejši, saj takrat že zmore uskladiti tek in hojo z metanjem, lovljenjem ... Meti so daljši in natančnejši. Z osnovnimi dejavnostmi z žogo si otrok razvija koordinacijo gibanja, ravnotežje, moč rok in ramenskega obroča, natančnost podajanja, lovljenja in zadevanja ter odzivno hitrost. Situacijska gibanja z žogo vplivajo tudi na razvijanje otrokove pozornosti in situacijskega mišljenja. Seveda pa skupinske igre z žogo razvijajo tudi sodelovanje, otroka navajamo na spoštovanje različnosti in upoštevanje preprostih pravil.

Dvigovanje, nošenje in vlečenje

Dvigovanje, nošenje, vlečenje in potiskanje različnih predmetov so zaradi krepilnega učinka za otroka zelo koristna gibanja. Pri izbiri teh dejavnosti moramo biti še posebno

previdni. Teža predmeta, ki ga otrok nosi, namreč ne sme biti prevelika (težka žoga, ki jo uporabljamo za vadbo, ne sme biti težja od 2 kg). Čeprav te gibalne naloge zahtevajo večjo mero previdnosti, to ni razlog, da se jim izogibamo. Nasprotno, izvajamo jih vedno, kadar imamo možnost, ker z njimi krepimo otroka.

Še posebno so koristna z vidika organizacije, saj z njimi navajamo otroka na pomoč pri pripravljanju in pospravljanju različnih igral oz. pripomočkov. Gibalne naloge naj bodo kratke, včasih samo hipne, nujno naj jim sledi sprostitev.

Vese

Otrok že pred tretjim letom starosti preizkuša moč svojih rok v vesi na nizki veji ali različnih igralih, po četrtem letu že koleba z držanjem v nadprijemu, koleba tudi v mešani vesi, še bolj spreten pa je po petem letu, saj poskuša tudi s podprijemom.

Elementarne igre

Kadar govorimo o elementarnih igrah, mislimo predvsem na skupinske igre, v katerih se otrok premika z naravnimi oblikami gibanja (hoja, tek, lazenje, plazenje ...). Trileten otrok se vključuje v skupinske igre, ki morajo biti preproste in z nezapletenimi pravili. Izogibati se moramo monotonosti, saj otrok te starosti zelo hitro izgubi koncentracijo in mu pade zanimanje. Od petega leta naprej želi v skupinski igri prevzeti samostojno vlogo. Nič več ni potrebno, da je odrasla oseba tista, ki vodi igro. Odrasli lahko prevzamejo le vlogo koordinatorja in opazovalca.

Rolanje in drsanje

Z rolanjem, kotalkanjem in drsanjem otrok navadno začne okoli petega leta. Takrat se lahko že vključi v tečaje za dejavnosti te vrste.

Kolesarjenje

Otrok se že zelo zgodaj poslužuje vožnje z različnimi otroškimi vozili brez pedal, tako da se z nogama poriva naprej. Okoli tretjega leta starosti se vozi s triciklom, zatem s kolesom s pomožnimi kolesi, od petega leta pa obvladuje tudi spretnostno vožnjo na malem kolesu.

Smučanje

Otrok lahko svoje prve korake na smučeh opravi že v prvih dveh letih. Ko dopolni tri leta, se je sposoben spustiti po blagi strmini, medtem ko štiriletni otrok poskuša izpeljati tudi preproste zavoje. Štiri- do petletnega otroka lahko vključimo v smučarski tečaj, kjer vsebino posredujejo skozi igro.

Igre v vodi, plavanje

Ko otrok dopolni štiri leta, se že do pasu sproščeno giblje v vodi tako, da teka, se potaplja, skače v vodo itd. To je čas, ko se začne vključevati v plavalne tečaje in se z igro uči plavati.

1.4 KURIKULUM ZA VRTCE

1.4.1 KAJ JE KURIKULUM?

Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih, kot tudi v sprejetih načelih in ciljih vsebinske prenove celotnega sistema vzgoje in izobraževanja. Je dokument, ki na eni strani spoštuje tradicijo slovenskih vrtcev, na drugi strani pa z novjšimi teoretskimi pogledi na zgodnje otroštvo in iz njih izpeljanimi drugačnimi rešitvami in pristopi dopolnjuje, spreminja in nadgrajuje dosedanje delo v vrtcih.

Kurikulum za vrtce je predvsem oblikovan za t. i. dnevne programe in je hkrati ustrezna strokovna podlaga za izpeljave v različnih programih, kot so poldnevni program, krajši program, vzgojnovarstvene družine, predšolska vzgoja na domu, seveda ob upoštevanju posebnosti, ki jih tako na ravni organizacije življenja in dela kot na ravni izbire ciljev, dejavnosti ter različnih pristopov in metod prinašajo različni programi.

Pojem kurikulum je vpeljan zato, ker je širši in celovitejši od pojma program in s seboj nosi tudi premik od tradicionalnega poudarka na vsebinah oz. snovi k poudarku na sam proces predšolske vzgoje, na celoto interakcij in izkušenj, iz katerih se otrok v vrtcu uči. Tako kurikulum vključuje tudi številne pogoje in ovire, ki omogočajo in onemogočajo uresničevanje zapisanega kurikuluma, kot tudi široko polje t. i. prikritega kurikuluma (Kurikulum za vrtce, 1999).

Kurikulum poudarja, da otroci lahko izbirajo med različnimi dejavnostmi glede na želje, interese, sposobnosti, razpoloženje. Vendar pa gre za izbiro med alternativnimi dejavnostmi in vsebinami in ne za izbiro med sodelovanjem in nesodelovanjem, aktivnostjo in neaktivnostjo...

Bolj kot doslej je poudarjena aktivna vloga otroka, zato je spremenjena tudi vloga odraslega, ki poskuša otroku zagotoviti spodbudno okolje; spodbuja ga k iskanju lastnih poti pri reševanju gibalnih problemov in ne samo neposredno vodi in demonstrira (Videmšek in Pišot, 2007).

1.4.2 VRSTE KURIKULUMOV

Glede na **določenost** ločimo (Čadež, 2005):

- **uradni oziroma načrtovani kurikulum** (označuje tisto, kar je določeno v izobraževalnem programu s strani državnih institucij),
- **dejanski oziroma sprejeti kurikulum** (predstavlja realnost učenčevih izkušenj; določa ga učitelj s svojim delom).

Glede na **obveznost** ločimo:

- **formalni kurikulum** (tisti čas, ki zajema čas rednih učnih obveznosti),
- **neformalni kurikulum** (tisti del, ki sodi v čas po učnih urah, ob koncu tedna, med počitnicami, v prostem času).

Glede na **stopnjo strukturiranosti** ločimo:

- **odprti kurikulum** (vsebuje učne cilje, vključno z učno-ciljnimi načrti; učiteljeva pristojnost pa je, da tak učno-ciljni načrt ustrezno prilagodi konkretnim okoliščinam),
- **zaprti kurikulum** (učitelju se vnaprej natančno določi in predpiše vse stopnje učnega procesa, ne upoštevajoč konkretnih okoliščin; pri zaprtem kurikulumu je učitelj v učnem procesu le statist).

Glede na **tehniko načrtovanja** kurikulumuma ločimo:

- **učno-snovno** načrtovanje (v ospredju je vsebina),
- **učno-ciljno** načrtovanje (v ospredju je cilj),
- **procesno-razvojno** načrtovanje, ki predstavlja posebno obliko učno-ciljnega načrtovanja (v ospredju je proces, ki temelji na ciljih, prilagojenih razvojni stopnji učenca),
- nekatere posebne didaktične ali pragmatične modele načrtovanja.

1.5 VLOGA ODRASLIH

Otrok začne osvajati prve informacije v trenutku, ko se rodi. Starši so tisti, ki mu omogočajo prve stike z okoljem in imajo veliko odgovornost za njegovo zgodnje učenje. Ker šport ohranja in krepi otrokovo zdravje, razvija njegove sposobnosti in omogoča lažje vključevanje in prilagajanje v družbeno in naravno okolje, je pomembno, da starši že v predšolskem obdobju navajajo otroke na redno športno delovanje (Videmšek in Karpljuk, 1999).

Za otroke je zgled staršev nedvomno zelo pomemben in koristen, veliko bolj kot le nasveti, kako pomembna je športna aktivnost in kako škodljivo je neskončno igranje računalniških igranic ali posedanje pred televizorjem. Otroci od staršev postopoma prevzamejo različne navade.

Večina otrok uživa v gibanju in se z veseljem vključuje v spontane in vodene dejavnosti. K motivaciji za njihovo osvajanje odločilno prispeva prijetno in zaupno vzdušje, v katerem imajo otroci možnost izbire, raziskovanja in odkrivanja izvirnih rešitev nalog ter sprejemanja napak in neuspešnih poskusov kot naravnega, večkrat tudi veselega, igrivega dela učenja. V takšnem vzdušju se tudi odrasli z otrokom igra in uči, seveda če gre za takšne dejavnosti, pri katerih nadzorna vloga odraslega ni nujno potrebna.

Učitelji, vzgojitelji in starši pri izvajanju različnih dejavnosti otroke spodbujajo, opogumljajo, usmerjajo, popravljajo, jim svetujejo itn. Otroke pozorno opazujejo in spremljajo njihov gibalni razvoj. Pomembno je, da so dejavnosti načrtovane na osnovi temeljitega poznavanja in razumevanja otrokovega razvoja in potreb. Otroci so uspešni le, kadar se upoštevajo značilnosti posameznika, saj je uspeh relativen glede na individualne interese in sposobnosti otroka (Kurikulum za vrtce, 1999).

1.6 DELO ŠPORTNEGA PEDAGOGA V VRTCU

Športni pedagog bi v sodelovanju z vzgojitelji pripravljaj letni načrt za posamezno skupino otrok (glede na veljavni kurikulum za vrtce, letni delovni načrt ter glede na sposobnosti, znanja, značilnosti in posebnosti otrok). Pri načrtovanju bi sodeloval s starši in strokovnjaki z drugih področij. Skupaj z vzgojiteljem bi vodil določeno število ur športne vzgoje (tudi v skupinah otrok prvega starostnega obdobja – od enega do treh let).

Vzgojiteljem bi pomagal pri izvajanju športnega programa Zlati sonček. Iskal bi najugodnejše možnosti za izvedbo dejavnosti, ki jih ni mogoče izvesti v vrtcu. Dogovarjal bi se za sodelovanje s športnimi društvi, organiziral najem športnih igralnic, strokovno

ustreznih in cenovno ugodnih tečajev, letovanj, zimovanj itd. Starše bi seznanjal z gibalnim razvojem njihovih otrok in s pomenom gibalnih dejavnosti za otrokov celosten razvoj.

Program športnih dejavnosti bi udeleževal tako, da bi vsi otroci pri tem doživljali kar najbolj prijetne občutke ter da bi optimalno prispeval k njihovem razvoju in zdravju (Videmšek in Pišot, 2007).

2 METODE DELA

Naloga je monografsko delo z uporabljenimi deskriptivno metodo dela. Primerjali smo nemški in slovenski sistem vrtcev ter kurikulum za vrtce na področju gibanja. Pomagali smo si s tujo in domačo literaturo, raziskovanjem na spletnih straneh ter z izkušnjami, pridobljenimi tekom študija. Večino informacij glede nemške predšolske vzgoje ter o nemškem sistemu pa smo pridobili v pogovoru z vzgojiteljico predšolskih otrok.

3 RAZPRAVA

3.1 VRTCI V SLOVENIJI

V Sloveniji izvajajo predšolsko vzgojo javni in zasebni vrtci. Predšolska vzgoja ni obvezna, zato se starši prosto odločajo ali bodo otroka vpisali v vrtec ali ne. Ena izmed bistveni nalog občin je, da zagotavljajo predšolsko vzgojo svojim občanom. Urejanje predšolske vzgoje zagotavljata predvsem Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur.l. RS, št. 16/07) in Zakon o vrtcih (Ur.l. RS, št. 100/05). Slednji ureja predšolsko vzgojo v javnih in zasebnih vrtcih. Predvsem ureja cilje, naloge, načela, možne programe v vrtcih, varstvo osebnih podatkov v vrtcu itn. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja pa ureja pogoje, ki so ključni za opravljanje dejavnosti, način upravljanja ter financiranje vzgoje in izobraževanja. Starši lahko v vrtec vpišejo svoje otroke vse leto na podlagi prijave. Starostna meja za sprejem otroka v vrtec je 11 mesecev. Če je v vrtec vpisanih preveč otrok, potem komisija, ki jo imenuje svet vrtca v soglasju z ustanoviteljem vrtca, odloči o tem, kateri otrok bo sprejet in kateri ne. Tisti otroci, ki so ogroženi predvsem s stališča socialnega položaja družine, imajo prednost za sprejem v vrtec, toda starši morajo ob vpisu priložiti potrdilo Centra za socialno delo, da gre resnično za socialno ogroženo družino. Ob sprejemu v vrtec morajo starši predložiti potrdilo pediatra o zdravstvenem stanju otroka, iz katerega je jasno razvidno, da je otrok primeren za sprejem v vrtec. Predšolska vzgoja poteka v dveh starostnih obdobjih, in sicer:

- prvo starostno obdobje (otroci, stari od enega do treh let),
- drugo starostno obdobje (otroci, ki so stari od treh let do vstopa v šolo).

3.1.1 GIBANJE (Slovenski kurikulum za vrtce)

Globalni cilji za področje dejavnosti »GIBANJE«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999), so naslednji:

- omogočanje in spodbujanje gibalne dejavnosti otrok,
- zavedanje lastnega telesa in doživljanje ugodja v gibanju,
- omogočanje otrokom, da spoznajo svoje gibalne sposobnosti,

- razvijanje gibalnih sposobnosti,
- pridobivanje zaupanja v svoje telo in gibalne sposobnosti,
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov,
- postopno spoznavanje in usvajanje osnovnih prvin različnih športnih zvrsti,
- spoznavanje pomena sodelovanja ter spoštovanja in upoštevanja različnosti.

Cilji za področje dejavnosti »GIBANJE«, ki so opredeljeni v Kurikulumu za vrtce (1999), so razdeljeni v tri sklope (Videmšek in Pišot, 2007):

3.1.2 CILJI Z VIDIKA RAZVIJANJA GIBALNIH SPOSOBNOSTI

- razvijanje koordinacije oziroma skladnosti gibanja (koordinacija gibanja vsega telesa, rok in nog), ravnotežja,
- povezovanje gibanja z elementi časa, ritma in prostora,
- razvijanje prstne spretnosti oziroma t. i. fine motorike,
- razvijanje moči, natančnosti, hitrosti in gibljivosti in vzdržljivosti.

3.1.3 CILJI Z VIDIKA USVAJNJA RAZLIČNIH ZNANJ

- sproščeno izvajanje naravnih oblik gibanja (hoja, tek, skoki, poskoki, valjanje, plezanje, plazenje itd.),
- usvajanje osnovnih gibalnih konceptov: zavest prostora (kje se telo giblje), načina (kako se telo giblje), spoznavanje različnih položajev in odnosov med deli lastnega telesa, med predmeti in ljudmi, med ljudmi,
- spoznavanje in izvajanje različnih elementarnih gibalnih iger,
- usvajanje osnovnih načinov gibanja z žogo,

- iskanje lastne poti pri reševanju gibalnih problemov,
- sproščeno gibanje v vodi in usvajanje osnovnih elementov plavanja,
- pridobivanje spretnosti vožnje s kolesom, spretnosti kotalkanja ipd.,
- spoznavanje zimskih dejavnosti,
- usvajanje osnovnih prvin ljudskih rajalnih in drugih plesnih iger.

3.1.4 ČUSTVENO-SOCIALNI CILJI

- uvajanje otrok v igre, kjer je treba upoštevati pravila,
- spoznavanje pomena sodelovanja v igralni skupini, medsebojne pomoči in »športnega vedenja«,
- spoznavanje različnih športnih orodij in pripomočkov, njihovo poimenovanje in uporaba,
- spoznavanje osnovnih načel osebne higijene,
- spoznavanje oblačil in obutev, ki so primerne za gibalne dejavnosti,
- spoznavanje elementarnih iger ter športnih zvrsti, značilnih za naša in druga kulturna okolja v sedanosti in preteklosti,
- spoznavanje vloge narave in čistega okolja v povezavi z gibanjem v naravi,
- spoznavanje osnovnih varnostnih ukrepov, ki so potrebni pri izvajanju gibalnih dejavnosti, in zavest o skrbi za lastno varnost in varnost drugih.

3.1.5 GIBALNE SPOSOBNOSTI OTROK

Gibalne sposobnosti so v osnovi odgovorne za učinkovitost človekovih akcij in reakcij. Predstavljajo skupek notranjih dejavnikov, odgovornih za razlike v gibalni učinkovitosti. Tako kot druge človekove sposobnosti so tudi gibalne sposobnosti v določeni meri prirojene, z ustrezno vadbo pa jih lahko še nadgradimo in izboljšamo. Pomeni, da je

človeku že z rojstvom dana stopnja, do katere se mu bodo sposobnosti razvile v času njegove normalne rasti in zorenja.

3.1.6 ŠPORTNI PRIPOMOČKI IN IGRALA

Poleg ustreznih strokovnih programov lahko h kakovostnejši predšolski športni vzgoji v veliki meri prispevamo tudi s primernim izborom športnih pripomočkov in igral ter ustreznim prostorom.

Športni pripomočki naj bodo kakovostni s količinskega in vsebinskega vidika. Vsebujejo naj elemente pripomočkov za športno vzgojo v predšolskem obdobju. Imeti pa morajo tudi lastnosti igrač.

Zelo pomembna je kakovost športnih pripomočkov in igral. Biti morajo iz materialov, ki so otroku prijazni (guma, pena, mehka plastika, les, umetna masa) in ga ne poškodujejo, so mehki, lahki, imajo dober oprijem, ne drsijo in so uporabni za predvideni namen. Barve športnih pripomočkov in igral so žive (rumena, rdeča, zelena, modra). To so osnovne barve, ki jih otroci prepoznajo.

Športne pripomočke lahko uporabimo tudi kot varovalo pri izvajanju gibalnih nalog (gimnastika, plezanje čez lestev ali letvenik, pri skokih).

Brez ustreznih športnih pripomočkov in igral je vadba lahko zelo suhoparna, zato je treba otroke še dodatno motivirati in počasi nam zmanjka zamisli za vadbo. Športni pripomočki in igrala so nedvomno didaktično in metodično nujni in so prijetna popestritev, brez katere si vadbo s predšolskimi otroki težko predstavljamo.

V predšolski športni vzgoji se v vrtcih uporablja naslednje športne pripomočke (Videmšek in Pišot, 2007):

- univerzalne blazine za vadbo;
- polivalentne blazine (različnih barv, oblik, velikosti);

- plezalne lestve (različnih izvedb);
- letveniki, deske različnih širin, drog, vrv, mreža in/ali večnamensko plezalo;
- tobogani (z varnostno ograjo);
- mini plezalna stena (z otroškimi oprimki in varnostno blazino);
- prožna ponjava z ustrezno zaščito;
- mini koši (prenosni in fiksni);
- sestavljivi goli;
- stojala;
- obroči različnih barv in velikosti;
- podstavki za stojala in obroče;
- žoge, različne po teži, velikosti, materialu in barvi;
- medicinke;
- velike žoge;
- loparji za tenis (s krajšim ročajem) in mehke teniške žogice;
- loparji in žogice za badminton;
- hokejske palice in žogice za mini hokej (super safe);
- tarče za žogice in drugi rekviziti;
- frizbiji;
- baloni različnih barv in velikosti;
- kolebnice;
- vrvi, debelejše in tanjše;
- elastika;
- barvne rutice;
- kiji;
- barvne riževe vrečke;
- barvni gumijasti obročki;
- stožci;

- barvne ploščice, čepki;
- označbe na tleh (črte, liki, čepki ...);
- liki iz mehke pene;
- ravnotežne deske, krožniki;
- deske na vzmeteh;
- hodulje;
- varnostno ogledalo;
- voziček za športne pripomočke;
- žična košara na kolesih za žoge;
- table;
- otroška vozila brez pedal;
- tricikli, skiroji;
- dvokolesa s pomožnimi kolesi;
- kotalke ali rolerji;
- sani, snežne lopate;
- smuči, smučarki čevlji, palice;
- drsalke;
- plavajoče in potopljive figurice;
- plavalne deske;
- mehki valji;
- žogice za pihanje;
- mali bazenčki.

3.1.7 NEKATERE OBLIKE DEJAVNOSTI V VRTCU

Oblike športnih dejavnosti v vrtcu so zelo raznolike, vendar je vsem skupna vsebina – gibanje otrok.

Možne oblike dejavnosti (Videmšek in Pišot, 2007):

- Jutranja gimnastika: Izvaja se pretežno pred zajtrkom, ko so zbrani vsi otroci. Ker pa danes prihajajo v vrtec neposredno pred zajtrkom oziroma že med njim, se jutranje razgibavanje precej opušča. Ob ugodnih vremenskih razmerah lahko jutranje razgibavanje organiziramo tudi na prostem. Cilji jutranje gimnastike so pospešitev dihanja in krvnega obtoka, spodbuda za delo ter navajanje na redno jutranjo dejavnost. Ta oblika vadbe traja okoli 10 minut.
- Gibalni odmor: Namenjen je otrokom in vzgojiteljem. Ko opazimo, da so otroci postali nemirni in nezbrani, jim omogočimo gibalno dejavnost na prostem, v slabem vremenu pa v športni igralnici, hodniku ... Izbiramo takšne gibalne dejavnosti, ki so otrokom znane in zanimive. Trajanje vadbe je 10–15 minut.
- Vadbena ura: Temeljna oblika športne vzgoje v vrtcu. Pripravita jo športni pedagog ali vzgojitelj, nujna pa je pomoč pomočnika vzgojitelja, ki lahko precej vpliva na učinkovitost vadbe.
- Gibalna minuta: Nekajminutna gibalna sprostitev otrok, ki jo organiziramo takrat, ko opazimo, da so postali nemirni. Ponavadi takrat prekinemo delo, prezračimo prostor in z otroki izvedemo nekaj gibalnih nalog, s katerimi jih psihično sprostimo in telesno razgibamo. Ta oblika gibanja je posebno primerna ob slabem vremenu.
- Sprehod: Ponavadi ga načrtujemo trikrat do štirikrat na teden in ima redkokdaj samo športno vzgojni smoter. Še posebej nepogrešljiv je za tiste vrtce, ki nimajo možnosti igranja na zunanjem igrišču. V okviru sprehoda lahko uresničujemo različne cilje z različnih področij: prometna vzgoja, spoznavanje narave, spoznavanje bližnje in daljne okolice itn.
- Izlet: Prednost izletov je v tem, da so v naravi in na svežem zraku, stran od trušča in sodobne mehanizacije. Izleti so najbolj dostopna oblika rekreacije. Izlet lahko organiziramo tako, da v celoti temelji na hoji ali pa v kombinaciji s prevozom. Izlet za otroke v

predšolskem obdobju pomeni hoja nad 2 kilometra, zato ponavadi za to starostno skupino organiziramo poldnevne izlete.

- Orientacijski izlet: Oblika dejavnosti, pri kateri gre za občasno in praviloma usmerjeno zaposlitev otrok. Glede na dane možnosti in sposobnosti otrok le-te s skrbno izbranimi nalogami usmerjamo po vnaprej določeni poti. Pri tem je orientacijski izlet lahko le dopolnjena oblika sprehoda ali izleta, lahko pa tudi tekmovalni značaj.
- Trim steza: Ena izmed oblik dejavnosti je obisk trim steze. Tam si otroci ogledajo skice gibalnih nalog in skupaj z vodjo poskusijo izvesti nekatere vaje. Še posebno je priporočljivo, da otroci obišejo trim stezo v spremstvu staršev.
- Športno dopoldne, športno popoldne: Športno dopoldne je oblika dejavnosti, ki se lahko izvaja večkrat na leto, celo enkrat na mesec. Vsebina športnega dopoldneva je lahko različna. Vsebinska priprava športnega dopoldneva ali popoldneva zahteva ustrezno pripravo: določimo število otrok, ki bodo sodelovali, število otrok v posameznih skupinah, uredimo garderobni prostor, določimo prostor za vadbo ali tekmovanje, prostorsko razporedimo skupine otrok, pripravimo športne pripomočke in druge potrebščine, pripravimo urnik vadbe. Športno popoldne je oblika dejavnosti, v katero se vse bolj dejavno vključujejo tudi starši. Skupaj z otroki izvajajo različne elementarne igre, tekmujejo v različnih spretnostih, otrokom pomagajo pri usvajanju različnih športnih znanj, predvsem pa se z njimi zabavajo.

3.2 VRTCI V NEMČIJI

Nemčija je dobila prvi vrtec leta 1840. Vrtec je takrat predstavljal institucijo za igranje in različne aktivnosti. Oblika javnega vrtca se imenuje Kindergarten, v katerega hodijo otroci od 3. do 6. leta starosti. Otroci do 3. leta so vključeni v jasli, ki se imenujejo Kinderkrippen ali dnevnovarstveni centri. Otroci tukaj niso razdeljeni po starosti, ampak so vsi v eni skupini in za eno skupino skrbita en vzgojitelj in en pomočnik. Za predšolsko vzgojo je pomemben Zakon o varstvu otrok in mladine, ki je nastal leta 1990 in bil leta 1992

dopolnjen v okviru Zakona o materinskem varstvu in varstvu družine, sprejet je bil leta 1996, uveljavljen pa šele od leta 1999. Ta zakon uzakonja pravico, da imajo vsi otroci od tretjega leta starosti do vstopa v šolo možnost do mesta v vrtcu (Petelin, 2006, v Verbič, 2009). Vrtci si prizadevajo za :

- lažje usklajevanje zaposlitve staršev in vzgoje otrok,
- podpiranje otroškega vzgajanja,
- »dajanje« znanja otroku,
- odkrivanje »sveta« otroku skozi igro,
- izboljšanje prehoda otrok v primarno šolo, skladno z njihovim razvojem.

V Nemčiji so trije modeli otroških vrtcev: delna oskrba dopoldne in popoldne, podaljšana dopoldanska ponudba (od jutra do kosila), celodnevna oskrba (od jutra do konca popoldneva). Nemški vrtci ponujajo tudi možnost daljše oskrbe in sicer 5.30–20.00 ure, tudi ob sobotah. Ponekod obstaja tudi možnost, da otroci prenočijo v vrtcu.

Zvezna vlada v sodelovanju z deželnimi in lokalnimi oblastmi pospešuje širitev dnevnega varstva za otroke do 3. leta starosti. Do leta 2013 naj bi bilo vsakemu tretjemu otroku, do starosti 3 let, zagotovljeno mesto v dnevnovarstveni instituciji. Trideset odstotkov novih dnevnovarstvenih mest naj bi bilo zagotovljenih pri varuhinjah na domu (Verbič, 2009). Posebnost v Nemčiji je, da za vzgojiteljice ne zahteva visokošolske izobrazbe. To dejstvo je izredno zanimivo, saj otroci potrebujejo dobro izobražene vzgojitelje z ustreznim strokovnim znanjem. Nemški pedagogi ocenjujejo, da je kakovost vrtcev v Nemčiji v zaostanku glede na ostale razvite evropske države.

V Nemčiji delovanje vrtcev določa Zakon o vrtcih. V deželi Severno Porenje-Vestfalija, se ta pravilnik imenuje Kinderbildungsgesetz. V pravilniku so določeni normativi, cilji ter ostala določila za delovanje vrtcev.

V nemškem kurikulumu za vrtce so na področju gibanja opredeljeni smernice, ki naj bi jih vrtci upoštevali:

- Otroci vsakodnevno dobijo priložnost za guganje, vrtenje, skakanje, dvigovanje, plezanje, kotaljenje, lazenje, vlečenje, potiskanje ter ostala gibanja.
- Otroci se s pomočjo gibanja soočajo z različnimi občutki, kot so: strah, moč, nemoč ...
- Glede na starost, imajo otroci specifične razvojne možnosti. Na primer: glede na velikost prilagojena igrala in plezala, različne težavnostne stopnje plezalne stene ...
- Otroci imajo možnosti za umik: jame, hiške na drevesih ...

Splošna načela: vsak otrok ima pravico do izobraževanja in za spodbujanje njegove osebnosti. Njegovo izobraževanje je primarna odgovornost njegovih staršev. Otroške jasli in vrtec se dopolnjujeta pri spodbujanju družine ter sta ji v podporo pri uveljavljanju svojega izobraževalnega poslanstva.

3.3 PRIMERJAVA MED SLOVENSKIM IN NEMŠKIM PREDŠOLSKIM SISTEMOM

Tabela 1

Starostna obdobja

Slovenija	Nemčija
1–3 leta	0–3 let – jasli (Krippe)
3–6 let	3–6 let

V Sloveniji se programa za 1. in 2. starostno obdobje med seboj ne razlikujeta veliko. V Nemčiji programi niso ločeni glede na starost otrok. Program je enoten, se pa po potrebi prilagaja glede na starost in zmožnosti otrok. V Nemčiji imajo v večini primerov heterogene skupine glede na starost. Otroci so sicer razdeljeni v skupine po starosti, vendar pa so nato skupine pomešane. Vsak otrok ima dostop do vseh prostorov ter drugih otrok. Gre za to, da se mlajši otroci učijo določenih stvari od starejših, starejši pa lahko pomagajo mlajšim otrokom. Tudi pri nas obstaja možnost mešanih skupin. V Nemčiji in v Sloveniji otroci vstopijo v šolo s šestimi leti.

Tabela 2

Kurikulum po posameznih področjih

Slovenski kurikulum	Nemški kurikulum
gibanje	gibanje
jezik	igra, oblikovanje, mediji
umetnost	jezik
družba	narava in kulturno okolje
narava	
matematika	

Nemški kurikulum je za razliko od slovenskega razdeljen na 4 področja. Področja nemškega ter slovenskega kurikuluma se med seboj tudi vsebinsko razlikujejo. Kot lahko razberemo iz razpredelnice imamo v Sloveniji kurikulum razdeljen na naslednja področja: gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika. V Nemčiji pa je razdeljen sledeče: gibanje, igra, oblikovanje, mediji, jezik, narava in kulturno okolje.

Tabela 3

Raznovrstnost programov

Slovenija	Nemčija
javni vrtec	javni vrtec
zasebni vrtec	zasebni vrtec
vzgojno-varstvene družine	dnevno varstvo otrok (Kindertagespflege)

Tako v Nemčiji kot tudi v Sloveniji je najpogostejša oblika predšolske vzgoje javni vrtec. V vrtec v Nemčiji se lahko vključujejo otroci stari 0–6 let. Za otroke, ki so dopolnili 3 leta mora biti mesto v vrtcu zagotovljeno. Če v vrtcu ni prostora, jih usmerijo na drugo možnost, to je dnevno varstvo otrok.

Posebna oblika varstva otrok v Nemčiji je tako imenovano dnevno varstvo otrok. Gre za varstvo, ki je prilagojeno glede na trajanje in pogostost. Primerna je za vse starostne skupine. Dnevno varstvo je namenjeno otrokom, katerih starši zaradi zaposlitve ali drugih

obveznosti ne morejo skrbeti zanje skozi cel dan. Poleg vrtca je to edina možnost za varstvo. Dobra lastnost te oblike varstva je popolna prilagodljivost. Varstvo lahko poteka nekaj ur, del dneva, celodnevno, ponoči ali pa ob določenih dnevih v tednu. Poteka na domu rejnice/rejnika ali pa na domu družine. V dnevnem varstvu za otroke skrbita »dnevna mama« (Tagesmutter) ali pa »dnevni oče« (Tagesvater).

V Nemčiji morajo imeti otroci ob dopolnjenem tretjem letu starosti zagotovljeno mesto v vrtcu. Če so vsi vrtci zasedeni, jih preusmerijo v Dnevno varstvo otrok.

Vrtci oziroma zasebniki lahko v Sloveniji organizirajo vzgojo in varstvo otrok v vzgojno-varstvenih družinah. Ta oblika vzgoje in varstva poteka na domu in jo lahko opravlja vzgojitelj ali pomočnik vzgojitelja, ki je zaposlen v vrtcu, ali zasebni vzgojitelj. Pogoja za organiziranje vzgojno-varstvene družine sta potreba in interes staršev ter premajhno število prostih mest v javnem vrtcu.

V Nemčiji obstaja več različnih vrtecev glede na tematiko, kateri dajejo poudarek:

- **Waldorf – Kindergarten (waldorfski vrtec):** predšolsko obdobje resnično pomeni predšolskost: ni formalnega poučevanja, ni učenja branja, pisanja, računanja in razvrščanja po sposobnostih. Določen je način, kako otroke sprejeti, jih vključiti v to ali ono dejavnost, določen je čas za neusmerjeno, sproščeno igranje, otroci pojejo in se gibajo, poslušajo pravljice. Vse pa se dogaja naravno in nevsiljivo pod neopaznim vodstvom vzgojiteljev, ki poznajo vsakega otroka, zanj skrbijo, mu pomagajo, a brez pretiravanja.
- **Montesorri:** Vzgajati otroke v samostojne osebe. Posebna pozornost je namenjena usposabljanju čutnih zaznav s posebnimi materiali.
- **Wald-Kindergarten (vrtec v naravi):** V zadnjem času zelo pogosta oblika varstva. Ravna se po skritelem kurikulumu narave. Otroci so zunaj v vsakem vremenu. Skupnih prostorov ni ali pa so le kot nekakšno zatočišče.

- **Bewegungskindergarten (športni vrtec):** Obdržati otroke v gibanju. Veliko je možnosti za gibanje in udejstvovanje v različnih športih.
- **Kunstkindergarten (umetniški vrtec):** Omogočiti otrokom, da izkusijo umetnost: slikanje, risanje, kiparstvo ter spoznati velike umetnike ter njihova dela
- **Kneippkindergarten:** Hoja po vodi in rosi, masaža in meditacija so stalnica na njihovem urniku. Nauk Sebastiana Kneippa pomaha otrokom pri iskanju ravnovesja med telesom in dušo.
- **Integrativekindergarten (integracijski vrtec):** Vključevanje otrok s posebnimi potrebami ter zdravih otrok. Otroci se učijo drug od drugega.
- **Kirchlichekindergarten (verski vrtec):** Molitve, Sveto pismo ter bogoslužje so vključeni v urnik. Sodelovanje staršev je zaželeno. Staršem in otrokom ni potrebno biti član cerkve, morajo pa podpirati delo vrtca.

Tabela 4

Trajanje predšolski programov

Slovenija	Nemčija
dnevni in poldnevni programi	25 ur/teden (delna oskrba dopoldne/popoldne)
krajši program (240-600ur letno)	35 ur/teden (podaljšana dopoldanska ponudba)
	45 ur/teden (celodnevna oskrba –jutro– pozno popoldne)

V Nemčiji se starši glede na njihov čas in delavnik odločijo, koliko ur tedensko bo njihov otrok v vrtcu. Imajo 3 različne možnosti in sicer 25, 35 in 45 ur. Pri najkrajšem programu so otroci dnevno v vrtcu le 5 ur. To pomeni, da za njih ni kosila. V programu 35ur/teden se vrtec sam odloči, če bo poskrbel za tople obroke. Pri najdaljšem od programov, 45ur/teden, pa je topel obrok obvezen. Obstaja možnost, da vrtec ponuja le enega ali dva programa od naštetih. Tudi v Sloveniji se starši lahko odločijo za krajše programe. Krajši programi trajajo 4–5 oz. do 3 ure dnevno.

Tabela 5

Razmerje strokovnih delavcev in otrok

Slovenija	Nemčija
1–3 leta → 2:12	0-3 → 2: 10 (2 vzgojitelja)
3–6 let → 2:22	3–6 let → 2:20 (1 vzgojitelj, 1 pomočnik)

V Sloveniji sta v prvi starostni skupini (1–3 leta) za 12 otrok zadolžena 2 strokovna delavca (vzgojitelj in pomočnik vzgojitelja), v drugi starostni skupini pa za 2 strokovna delavca (vzgojitelj in pomočnik vzgojitelja) skrbita za 22 otrok.

V Nemčiji je kriterij nekoliko strožji kot v Sloveniji. Pri najmlajši starostni skupini morata biti na 10 otrok dodeljena 2 vzgojitelja. Pri starejših skupinah 3–6 let pa za 20 otrok skrbita 2 vzgojitelja oz. 1 vzgojitelj in negovalec (Kinderpfleger).

Tabela 6

Izobrazba vzgojiteljic

Slovenija	Nemčija
visokošolska izobrazba	strokovna šola (Fachschule) (2 leti)

Vzgojiteljice v Sloveniji morajo imeti višjo ali visoko izobrazbo in strokovni izpit, da se lahko zaposlijo na delovnem mestu vzgojiteljice. Pomočnice vzgojiteljic morajo imeti srednjo šolo ustrezne smeri in strokovni izpit.

V Nemčiji morajo vzgojitelji opraviti tako imenovano »Fachschule« (strokovna šola) oz. »Fachakademie für Sozialpädagogik«. Prej morajo zaključiti »Realschule« (srednja šola).

Ugotovili smo, da je v Nemčiji zahtevana stopnja izobrazbe za vzgojitelje nižja kot v Sloveniji.

Cene vrtcev

Tabela 7

Cene vrtcev-Nemčija:

Letni dohodek	do 25 ur/teden, nad 2 leti	do 35 ur/teden, nad 2 leti	do 45ur/teden, nad 2 leti	nad 45ur/teden, nad 2 leti	do 25 ur/teden, pod 2 leti	do 35 ur/teden, pod 2 leti	do 45 ur/teden, pod 2 leti	nad 45 ur/teden, pod 2 leti
do 17.500 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR	0,00 EUR
do 20.000 EUR	22,00 EUR	26,00 EUR	35,00 EUR	41,00 EUR	56,00 EUR	67,00 EUR	90,00 EUR	109,00 EUR
do 25.000 EUR	27,00 EUR	32,00 EUR	43,00 EUR	49,00 EUR	65,00 EUR	78,00 EUR	104,00 EUR	125,00 EUR
do 30.000 EUR	34,00 EUR	40,00 EUR	54,00 EUR	61,00 EUR	75,00 EUR	89,00 EUR	119,00 EUR	141,00 EUR
do 35.000 EUR	46,00 EUR	55,00 EUR	74,00 EUR	81,00 EUR	95,00 EUR	114,00 EUR	152,00 EUR	179,00 EUR
do 40.000 EUR	60,00 EUR	71,00 EUR	95,00 EUR	102,00 EUR	117,00 EUR	140,00 EUR	187,00 EUR	218,00 EUR
do 45.000 EUR	69,00 EUR	82,00 EUR	110,00 EUR	120,00 EUR	135,00 EUR	161,00 EUR	215,00 EUR	250,00 EUR
do 50.000 EUR	78,00 EUR	93,00 EUR	124,00 EUR	136,00 EUR	152,00 EUR	182,00 EUR	243,00 EUR	284,00 EUR
do 60.000 EUR	95,00 EUR	114,00 EUR	152,00 EUR	170,00 EUR	178,00 EUR	213,00 EUR	284,00 EUR	334,00 EUR
do 70.000 EUR	121,00 EUR	145,00 EUR	194,00 EUR	212,00 EUR	212,00 EUR	254,00 EUR	339,00 EUR	394,00 EUR
do 80.000 EUR	143,00 EUR	171,00 EUR	228,00 EUR	254,00 EUR	242,00 EUR	290,00 EUR	387,00 EUR	452,00 EUR
do 90.000 EUR	169,00 EUR	202,00 EUR	270,00 EUR	304,00 EUR	276,00 EUR	331,00 EUR	442,00 EUR	520,00 EUR
do100.000 EUR	199,00 EUR	238,00 EUR	318,00 EUR	362,00 EUR	315,00 EUR	377,00 EUR	503,00 EUR	594,00 EUR
do 125.000 EUR	233,00 EUR	279,00 EUR	372,00 EUR	430,00 EUR	357,00 EUR	428,00 EUR	571,00 EUR	678,00 EUR
več kot 125.000 EUR	271,00 EUR	325,00 EUR	434,00 EUR	504,00 EUR	404,00 EUR	484,00 EUR	646,00 EUR	770,00 EUR

Tabela 8

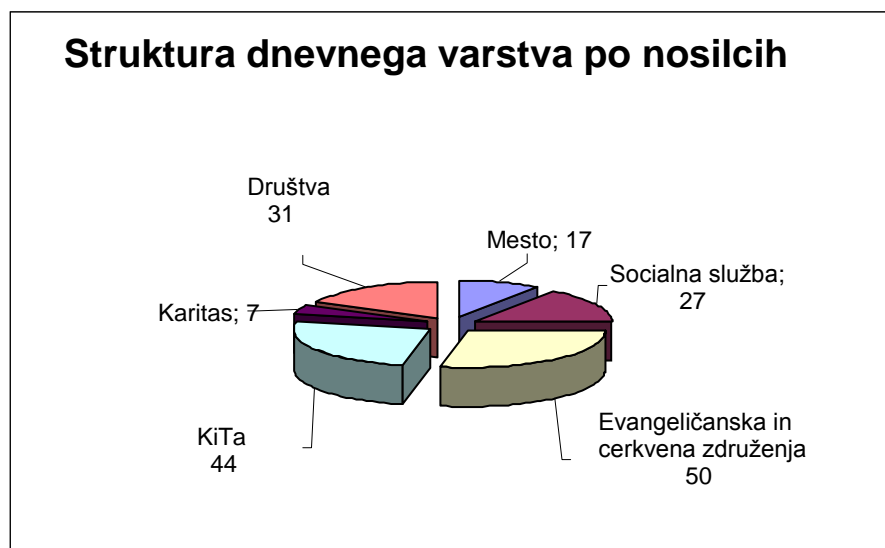
Cene vrtcev-Slovenija

Plačilni razred	Dohodkovni razred (delež bruto mesečnega dohodka na družinskega člana v primerjavi s povprečno plačo v RS v preteklem koledarskem letu)	Mesečni bruto dohodek na družinskega člana v letu 2009 (EUR)	Plačilo (% cene programa)
1.	do 25 %	do 359,74	10 %
2.	nad 25 % do 35 %	nad 359,74 do 503,64	20 %
3.	nad 35 % do 45 %	nad 503,64 do 647,53	30 %
4.	nad 45 % do 55 %	nad 647,53 do 791,43	40 %
5.	nad 55 % do 70%	nad 791,43 do 1007,27	50 %
6.	nad 70% do 90 %	nad 1007,27 do 1295,06	60 %
7.	nad 90 % do 110 %	nad 1295,06 do 1582,86	70 %
8.	nad 110 %	nad 1582,86	80 %

Dohodkovni razredi glede na povprečno bruto plačo v letu 2009 (1438,96 EUR) uporabljeni za določitev plačil staršev s 1. januarjem 2011

Cene v slovenskih vrtcih se med seboj razlikujejo. Vrtec sam določi ceno svojih programov. Cene se običajno razlikujejo tudi glede na finančno moč občine, v kateri se vrtec nahaja. Nemški vrtci imajo enotno ceno.

Vključenost otrok v vrtce

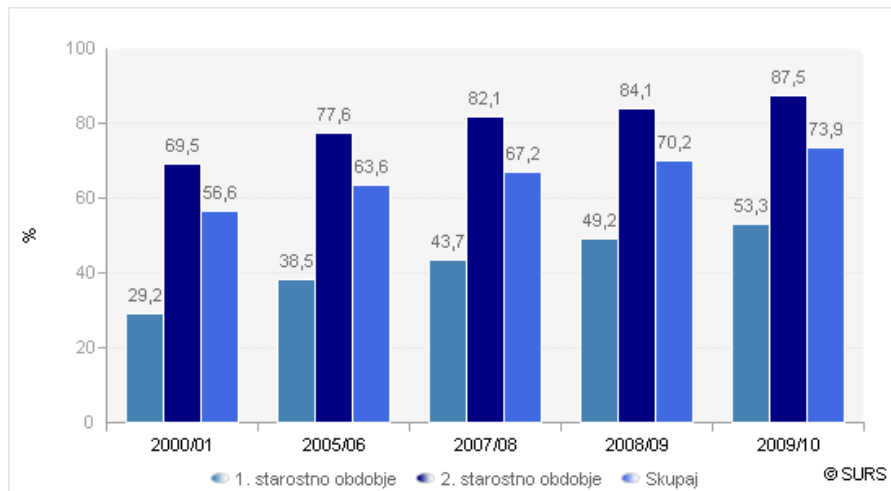
Slika 1. Struktura dnevnega varstva po nosilcih-Bochum.

Predšolska vzgoja – število ustanov in število mest (31.12.2009)		
Nosilec	Število ustanov	Število mest
Mesto	17	1.205
Socialna služba	27	1.351
Evangeličanska in cerkvena združenja,	50	3.165
KiTa	44	2.761
Karitas	7	337
Društva	31	1.203
Skupaj	176	10.022

Slika 2. Število ustanov ter število mest-Bochum.

Podatki se nanašajo na mesto Bochum. S slike lahko razberemo, koliko ustanov ter koliko prostih mest se nahaja v mestu Bochum. Slika nam pove tudi, delež otrok, ki so vključeni v določeno ustanovo.

Število otrok v vrtcih

Slika 3. Vključenost otrok v vrtce glede na starostno skupino, v šolskih letih od 2000 do 2010 (Statistični urad Republike Slovenije, 2010).

Število otrok, vključenih v vrtce, je v šolskem letu 2009/10 glede na preteklo leto večje za 7,8 %. V predšolsko vzgojo in izobraževanje v vrtcih in v vzgojno-varstvenih družinah je vključenih nekaj več kot 71.000 otrok, to je 73,9 % vseh otrok ustreznosti.

V primerjavi s preteklim šolskim letom se je število otrok povečalo predvsem v starostni skupini do treh let, torej otrok v 1. starostnem obdobju, in sicer za 12,3 %; število otrok v drugem starostnem obdobju, to je v starosti od treh let do vstopa v šolo, pa se je povečalo za 6,0 %. Izračun temelji na podatku o številčnem stanju prebivalstva na dan 31. 12. 2009.

V vrtce je vključenih že skoraj 92 % vseh 5-letnikov in 87 % vseh 4-letnikov. Od vseh otrok, starih 5 let, le 1.500 ali 8 % otrok ni vključenih v organizirano predšolsko vzgojo v vrtcih; med otroki, starih 4 leta, pa je takih 2.300 otrok ali 12,5 %. Tem otrokom so na

voljo tudi druge oblike varstva, med drugim tudi zasebno varstvo na domu; to obliko varstva za zdaj izvaja 57 varuhov otrok na domu, vpisanih v register Ministrstva za šolstvo in šport (Statistični urad RS, 2010).

	Vrtci z enotami	Oddelki	Otroci		
			skupaj	1. starostno obdobje	2. starostno obdobje
Skupaj	863	4.174	71.124	21.890	49.234
Javni vrtci	833	4.067	69.357	21.303	48.054
Zasebni vrtci	30	107	1.767	587	1.180

Slika 4. Število vrtcev, oddelkov in otrok- Slovenija (Statistični urad Republike Slovenije, 2010).

Starost (leta)	Skupaj	1 leto	2 leti	3 leta	4 leta	5 let	6 let in več
Število otrok	71.124	8.698	13.192	15.687	16.143	16.497	907
Deklice	34.158	4.213	6.328	7.584	7.701	8.002	330
Dečki	36.966	4.485	6.864	8.103	8.442	8.495	577
Delež vključenih (%)							
Skupaj	74	41	66	84	87	92	5
Deklice	73	41	65	83	85	91	4
Dečki	75	41	67	84	89	93	6

Slika 5. Vključenost otrok v vrtce glede na starost ter spol-Slovenija (Statistični urad Republike Slovenije, 2010).

Vključenost otrok s posebnimi potrebami v vrtce

Otroci po vrsti motnje	Skupaj	Redni oddelki	Razvojni oddelki
Skupaj	857	639	218
Otroci z motnjami v duševnem razvoju	307	182	125
Slepi in slabovidni	16	12	4
Gluhi in naglušni	102	64	38
Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami	169	161	8
Gibalno ovirani otroci	138	109	29
Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami	52	48	4
Dolgotrajno bolni otroci	73	63	10

Slika 6. Vključenost otrok s posebnimi potrebami v vrtce-Slovenija (statistični urad Republike Slovenije, 2010).

Med otroki, ki obiskujejo vrtce, je tudi 850 otrok s posebnimi potrebami; tri četrtine teh otrok so vključene v redne oddelke, v katerih pa jim je ponujena tudi dodatna strokovna pomoč, ena četrtina teh otrok pa obiskuje oddelke s prilagojenim programom (razvojni oddelki). V šolskem letu 2009/10 deluje v okviru vrtcev 46 razvojnih oddelkov; v enem takem oddelku je povprečno 5 otrok s posebnimi potrebami; en strokovni delavec skrbi v povprečju za 2,5 otroka s posebnimi potrebami.

	Skupaj	Moški	Ženske
Skupaj	9.501	185	9.316
Vzgojitelji - skupaj	4.300	27	4.273
Vzgojitelji v oddelkih 1. starostnega obdobja	1.639	4	1.635
Vzgojitelji v oddelkih 2. starostnega obdobja	2.661	23	2.638
Pomočniki vzgojitelja - skupaj	4.606	125	4.481
Pomočniki vzgojitelja v oddelkih 1. starostnega obdobja	1.937	32	105
Pomočniki vzgojitelja v oddelkih 2. starostnega obdobja	2.669	93	2.576
Vodstveni delavci	310	15	295
Svetovalni delavci	109	4	105
Drugi strokovni delavci	176	14	162

Slika 7. Število strokovnih delavcev v vrtcih, glede na starostno obdobje ter spol- Slovenija (Statistični urad, Republike Slovenije, 2010).

Šolsko leto	Skupaj	1. starostno obdobje	2. starostno obdobje
2005/06	8,2	5,8	9,4
2006/07	8,1	5,8	9,4
2007/08	8,2	6,0	9,4
2008/09	8,2	6,3	9,4
2009/10	8,2	6,3	9,4

Slika 8. Razmerje otrok in vzgojiteljev- Slovenija (Statistični urad Republike Slovenije, 2010).

V izračunu je upoštevano pedagoško osebje, preračunano v ekvivalent polnega delovnega časa.

V šolskem letu 2009/10 je v vrtcih zaposlenih 9.500 strokovnih delavcev, od tega 4.300 vzgojiteljev, 4.600 pomočnikov vzgojiteljev, 310 ravnateljev in pomočnikov ravnatelja, preostalo zaposleno osebje pa so svetovalni in drugi strokovni delavci. Med strokovnimi delavci je nekaj manj kot 2 % moških; med temi pa so številnejši pomočniki vzgojitelja kot vzgojitelji. Enemu vzgojitelju in pomočniku vzgojitelja je povprečno dodeljenih 8,2

otroka (od tega 6,3 otroka v 1. starostnem obdobju in 9,4 otroka v drugem starostnem obdobju).

Tabela 9

Dodatni športni program

Slovenija	Nemčija
DA- Zlati sonček	NE

V Sloveniji imajo otroci v predšolskem obdobju ter v prvih letih šolanja možnost vključevanja v dodatni športni program Zlati sonček. Program je namenjen otrokom, starim 5–9 let. Izvaja se v vrtcih, osnovni šolah, lahko pa ga izvajajo tudi društva in zasebniki.

Program Zlati sonček vsebuje zanimive vsebine, kot so rolanje, smučanje, drsanje, plavanje, pohodništvo, spretnosti z žogo. Namen programa je najmlajše navdušiti nad gibalno dejavnostjo ter v njih vzpodbuditi željo in navado po športni aktivnosti v vseh starostnih obdobjih.

Namen športnega programa Zlati sonček je (Videmšek in Pišot, 2007):

- obogatiti program redne gibalne/športne vzgoje s sodobnimi športnimi vsebinami v vseh letnih časih;
- s privlačno likovno podobo in načinom izvedbe motivirati kar največ otrok, staršev in vzgojiteljic ter razrednih učiteljic za sodobno zasnovano športne vzgoje;
- v otroški zavesti vzbuditi željo, navado in potrebo po ukvarjanju s športom v vseh starostnih obdobjih.

Program ni namenjen tekmovanju, temveč igri. Program je oblikovan tako, da je vabljen in uresničljiv tudi za gibalno manj zmogljive. Glavni poudarek je na igri in zabavi.

Program je razdeljen na štiri stopnje:

- A – izvaja se v vrtcu (zadnje leto pred vstopom v šolo)
- B – 1. razred osnovne šole
- C – 2. razred osnovne šole
- D – 3. razred osnovne šole

V Nemčiji podobnih dodatnih športnih programov nimajo. Obstaja veliko športnih društev, ki ponuja športno vadbo za predšolske otroke, vendar pa ne delujejo kot program Zlati sonček.

Tabela 10

Večdnevno bivanje v naravi

Slovenija	Nemčija
Da	Ne

V Sloveniji se vrtci poslužujejo večdnevni bivanj v naravi, kot so na primer letovanje in zimovanje. Tovrstna organizacijska oblika postaja vse bolj priljubljena oblika dejavnosti za predšolske otroke.

Predšolski otroci se brez spremstva staršev za več dni odpravijo v kraj, kjer se spoznavajo z različnimi športnimi ter drugimi aktivnostmi. Krepijo si zdravje, razvijajo gibalne, funkcionalne, spoznavne, socialne in čustvene sposobnosti in lastnosti. Navajajo se tudi na športne dejavnosti, s pomočjo katerih jim je omogočena izraba vseh vrednot, ki jih nudi narava. Tako otroci oblikujejo pravilen odnos do narave. Glavni cilj letovanja in zimovanja je vračanje k naravi.

V Nemčiji se zimovanj in letovanj v vrtcih ne poslužujejo. Otroci v predšolskem obdobju naj bi bili premajhni za tovrstno dejavnost.

4 SKLEP

Gibalni razvoj je v ospredju predvsem v prvih petih letih življenja in poteka od elementarnih, preprostih oblik gibanja do sestavljenih in zahtevnejših športnih dejavnosti. Sposobnosti in lastnosti, ki jih otroci ne usvojijo pravočasno, se kasneje zelo težko ali pa sploh ne razvijejo. V predšolskem obdobju se gradi osnova zdrave telesne konstitucije. Vse poteka skozi igro. Z gibanjem si otroci poleg gibalnih razvijajo tudi spoznavne sposobnosti. Vključevanje v različne oblike športnih dejavnosti ima pomembno vlogo pri razvijanju čuta do drugih otrok, začne se proces socializacije. Otroci, ki imajo radi šport in so jih starši že zgodaj začeli navajati na športne dejavnosti, bodo veliko bolj dovezetni za okolico, manj boječi in bolj samozavestni (Videmšek in Jovan, 2002).

Za otroka v predšolskem obdobju, je gibanje zelo pomembno. Navaditi ga moramo na gibanje, saj bo to navado prenesel na poznejša leta. Otroku gibanje predstavimo preko igre. Igra in gibanje sta naravni potrebi otroka, še posebej v predšolskem obdobju in v prvih letih šolanja. V tem obdobju predstavlja igra tudi osnovno obliko in vsebino dejavnosti, s katero se učenec razvija. Telesni razvoj vpliva tudi na druga področja otrokovega razvoja. Otrok, ki gibalno ni dovolj razvit, ima lahko probleme tudi na drugih področjih.

V diplomskem delu smo se posvetili primerjavi slovenskega ter nemškega kurikulumuma na področju gibanja. Opisali smo značilnosti slovenskega, nato pa še nemškega kurikulumuma. Opisali smo definicijo kurikulumuma in tudi vrste kurikulumov. Našteli smo cilje, ki se nanašajo na področje gibanje. Nadaljevali smo s primerjavo nemškega in slovenskega sistema.

Spoznali smo, da se sistema razlikujeta v precejšni meri. Nemški kurikulum za vrtce je razdeljen na štiri področja (gibanje; igra, oblikovanje in mediji; jezik; narava in kulturno okolje), slovenski pa na šest področij (gibanje, jezik, umetnost, družba, narava in matematika). V Sloveniji je za vzgojitelje zahtevana višja izobrazba kot v Nemčiji. Ko gre za razmerje med strokovnimi delavci in otroci, pa smo ugotovili, da imajo v Nemčiji bolj

stroge kriterije. V Nemčiji sta v prvi starostni skupini za 10 otrok zadolženi dve vzgojiteljici, za drugo starostno obdobje pa vzgojitelj in pomočnik vzgojitelja za 20 otrok. V Sloveniji, v prvem starostnem obdobju, za 12 otrok skrbita dva strokovna delavca (vzgojitelj in pomočnik vzgojitelja), v drugem starostnem obdobju pa 2 vzgojitelja skrbita za 22 otrok. Ugotovili smo, da v Nemčiji ne poznajo dodatnih športnih programov in se ne poslužujejo večdnevnega bivanja v naravi.

Diplomsko delo je namenjeno vsem študentom, vzgojiteljicam ter staršem, ki jih zanima predšolski sistem na področju gibanja tako pri nas kot v Nemčiji.

5 VIRI

Bahovec, E. D., Bregar, K. G. Čas, M., Domicelj, M., Hribar-Saje, N., Japelj, B. idr. (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Čadež, Š. (2005). *Primerjava športnih dejavnosti v okviru slovenskega in angleškega kurikuluma za vrtce*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Doupona – Topič, M. in Petrović, K. (2007). *Šport in družba, sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Gavin, M., Dowshen, S.A. in Izenberg, N. (2007). *Otrok v formi, Praktični vodnik za vzgojo zdravih otrok – od rojstva do najstniških let*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Grbec, S. (2010). *Primerjava športnih dejavnosti v okviru slovenskega in španskega kurikuluma za vrtce*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Heim, R. in Goldenbaum, A. (2009). *Bewegungsbildung in Kindertageseinrichtungen*. Düsseldorf: Cornelsen Verlag Scriptor.

Horvat, L. in Magajna, L. (1989). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Kovač, M in Rot, A. (ur.) (2008). *Zbornik referatov, 21. mednarodni strokovni posvet športnih pedagogov Slovenije*. Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.

Krek, J. (ur.) (1995). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Krombholz, H. (2005). *Bewegungsförderung im Kindergarten*. Schorndorf: Verlag Hofmann.

Musek, J. in Pečjak, V. (1996). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.

Pistotnik, B. (2004). *Vedno z igro, Elementarne in družabne igre za delo in prosti čas*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2009/2010-končni podatki. (25.5.2010). Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 10.5.2011 s svetovnega spleta: http://www.stat.si/novica_prikaz.aspx?id=3139.

Strmšek, H. (2008). *Primerjava med gibalnimi dejavnostmi v klasičnem vrtcu in vrtcu Marije Montessori*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Toličič, I. in Smiljanić – Čolanović, V. (1977). *Otroška psihologija*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Trdina, J. (1979). *Tudi predšolski otrok telovadi*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Uršič, M. (2001). *Ugotavljanje razlik v nekaterih motoričnih sposobnostih med pet in pol letnimi dečki in deklicami*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Verbič, M. (2009). *Predšolska vzgoja v Sloveniji ter javni in zasebni vrtci v občini Ljubljana*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.

Videmšek, M., Berdajs, P. in Karljuk, D. (2003). *Mali športnik*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M., Drašler, A. in Pišot, R. (2003). *Gibalna igra kot sredstvo za seznanjanje s tujim jezikom v zgodnjem otroškem obdobju*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Jovan, N. (2002). *Čarobni svet igral in športnih pripomočkov*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M in Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M., Strah, N. in Stančevič, B. (2001). *Igrajmo se skupaj – Program športnih dejavnosti za otroke in starše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). *Športne dejavnosti predšolskih otrok*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.